

УДК 351.86:316.776(477)(045)

О.С. Виговська

СТРАТЕГІЯ «СУПЕРНИЦТВА» ТА «ПАРТНЕРСТВА» ЯК ЧИННИК ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В статті розглянуто стан та перспективи розвитку політики інформаційної безпеки України, проаналізовані стратегічні перспективи інформаційної безпеки України. Представлена стратегія «суперництва» і «партнерства» як чинник політики інформаційної безпеки України та запропоновані методи по їх ефективному впровадженню.

Ключові слова: інформаційна безпека, політика інформаційної безпеки, стратегія «суперництва» і «партнерства».

Геополітичне перетворення сучасного світу, яке можна спостерігати останнім часом, чітко доводить залежність країн від їх спроможності захисту власних національних інтересів. Жодна країна світу не може забезпечити самостійно національну безпеку та недоторканість кордонів у повному обсязі. Особливо це стосується питань пов'язаних з інформаційним захистом країни в цілому, а також кожного її громадянина. Тому важливим є пошук нових стратегій захисту інформаційного суверенітету країни, удосконалення усіх елементів політики інформаційної безпеки.

Мета статті полягає в аналізі стратегічних перспектив інформаційної безпеки України, визначенні найвигідніших та найактуальніших стратегій політики інформаційної безпеки України, розгляді стратегії «суперництва» та «партнерства» як ефективного чинника політики інформаційної безпеки України.

Завдання дослідження. Обґрунтувати використання стратегії «суперництва» і «партнерства» як ефективного компонента забезпечення політики інформаційної безпеки держави.

Серед представників вітчизняної школи проблемами інформаційної безпеки займаються О. Соснін, Є. Макаренко, Л. Харченко, Г. Почепцов, М. Ожеван, О. Баранов, В. Бондаренко, М.Гуцалюк, О. Дзьобань, Б. Кормич, О. Литвиненко, М. Мазур, В. Горбулін.

Стратегія співробітництва («партнерства») має високу спрямованість як на задоволення власних інтересів так і на задоволення інтересів свого опонента. Тобто вона характеризується високим намаганням досягнути максимально можливого задоволення як своїх інтересів, так і інтересів партнера. Стратегія «суперництва» потребує певних суб'єктивних передумов: упевненості в правильності обраного рішення і власній здатності втілити його в життя, наполегливості, послідовності, енергії для подолання перешкод і доведення справи до кінця, вміння відстоювати свою позицію, навіть якщо інші сприймають її негативно, ігнорування психологічних нюансів спілкування. За жорсткого стилю конкуренції такі загальнолюдські якості, як гуманізм, рефлексія, емпатія можуть навіть заважати справі, а тому проголошуються незначущими. При цьому головна дійова особа може висувати вельми переконливі аргументи: необхідність самообмеження заради інтересів справи, надцінність очікуваного результату, апелювання до авторитетів, національний менталітет, політичні або загальнодержавні завдання й інтереси, соціальний або професійний обов'язок, сімейні традиції і пам'ять предків тощо. Прагнення ж примирити інтереси

справи й міжособистісні стосунки призводить до того, що й справа не робиться як слід, і стосунки стають хаотичними, дезорганізованими. Стратегія конкуренції, авторитарного тиску, суперництва в якійсь ситуації є об'єктивно необхідна для того, щоб сконцентрувати спільні зусилля, а також спрямувати на розв'язання проблеми колективну енергію.

Партнерство передбачає взаємопов'язані дії індивідів, що спрямовані на досягнення загальних взаємовигідних цілей для взаємодіючих сторін. Взаємодія на основі суперництва включає спроби відтворення, випередження або придушення суперника, який прагне до ідентичних цілей [2].

Ці два типи взаємодій є полярними, супроводжуються протилежними почуттями, установками і орієнтаціями у взаємодіючих індивідів. Якщо в умовах партнерства виявляються почуття вдячності, потреби у спілкуванні, бажанні поступитися, то в умовах конкуренції часто виникають почуття страху, неприязні, ненависті. У результаті повторення того чи іншого типу соціальної взаємодії виникають різні види відносин між людьми.

Якщо розглядати стратегію «суперництва» і «партнерства» з огляду міжнародних відносин, то можна виділити, що основними формами міжнародної взаємодії є співпраця, суперництво і конфлікт.

Співпраця здійснюється через участь у різних міжнародних організаційних структурах, через двосторонні й широкомасштабні договори про дружбу і співробітництво. Вона є найперспективнішим видом діяльності, адекватно відповідає геостратегічним інтересам суб'єктів міжнародних відносин і називається стратегічним партнерством.

Суперництво, що розгортається навколо інформаційного ресурсу, боротьба за досягнення і утримання інформаційної переваги починають займати все більш значиме місце в загальній геополітичній конкуренції розвинених країн світу. На новому етапі історії світу, коли можливості екстенсивного зростання за рахунок механічного приєднання нових ресурсів шляхом озброєного захоплення території інших країн і усіх наявних на цій території багатств виявилися вичерпаними і неефективними, постало питання про більш прийнятні форми і способи геополітичної конкуренції в інформаційній сфері [3]. Стає очевидним, що з глобалізацією інформаційної сфери ефективність національних систем забезпечення інформаційної безпеки стає вирішальним чинником в політиці будь-якого суб'єкта геополітичної конкуренції. І, навпаки, неефективність системи інформаційної безпеки може стати чинником, здатним привести до великомасштабних аварій і катастроф, наслідки яких можуть викликати, зокрема, дезорганізацію державного управління, крах національної фінансової системи.

В цілому доводиться визнати, що людське суспільство не цілком готове існувати і нормально функціонувати в умовах можливих деструктивних інформаційних дій, оскільки воно не досить захищене інформаційно. Можна довго шукати причини цього соціального явища, посилаючись на менталітет та інші обставини. Сьогодні найважливішим фактом є вироблення «інформаційного імунітету» суспільства проти деструктивних інформаційних дій.

Виходячи з соціальної сутності інформаційної безпеки, інформаційному суспільству необхідно вирішувати наступні завдання, а саме, - удосконалювати системи соціальних цінностей, системи забезпечення інформаційної безпеки і системи громадського контролю над діями держави із забезпечення інформаційної безпеки. Сьогодні забезпечення інформаційної безпеки держави повинно стати предметом комплексного дослідження багатьох наук, що вивчають взаємовідносини людини,

суспільства і держави в інформаційній сфері в усій складності і різноманітності форм соціальної взаємодії.

На сучасному етапі розвитку інформаційної безпеки, з одного боку, є позитивний інформаційно-технологічний потенціал для розвитку всього людства, а з іншого - є присутніми загрози використання нових інформаційних технологій, з метою руйнації міжнародної стабільності. Процеси в інформаційній сфері ще сильніше впливатимуть на елементи системи міжнародних відносин держав, а інформаційна нерівність призведе до соціальної нерівності. Саме тому для вирішення завдань інформаційної безпеки на даному розвитку особливо необхідним є створення макросистеми інформаційної безпеки людства під егідою провідних міжнародних форумів [2].

Інформаційний простір на сьогоднішній день став не тільки сферою для партнерства, але й, водночас, для суперництва. Проблеми в сфері інформаційних відносин, у формуванні інформаційних ресурсів та їх використання погіршуються через політичні та економічні протиборства різних держав. З розвитком сучасних засобів інформатизації збільшується попит на передові наукові технології. Сьогодні формуються нові суспільні відносини в інформаційному просторі, а забезпечення інформаційної безпеки отримало новий вимір, до якого перейшли держави, суспільства і особистості.

На сучасному етапі розвитку українське суспільство здатне пропонувати нові концептуальні підходи, моделі та елементи національних стратегій боротьби з комп'ютерною злочинністю та інформаційними злочинами. Разом з тим, розробляючи стратегію «партнерства», держава повинна посилювати свої відносини із суспільством. Водночас не можна забувати й про те, що суспільство може виступати як джерелом інформаційної злочинності, так і головним об'єктом протидії такому явищу. В зв'язку з цим, особливого значення набуває зростання духовних цінностей у суспільстві. І від того, в якому напрямку буде спрямований даний вектор розвитку суспільства і буде залежати ефективність боротьби з інформаційною злочинністю. Саме громадянському суспільству, його інститутам належить головна роль в консолідації всіх сил по створенню єдиного фронту для боротьби з інформаційними злочинами [1].

Подолати дезорганізацію української системи інформаційної безпеки можливо за рахунок консолідації всіх структур суспільства та розробки концепції ефективного державного управління, яке буде базуватися на принципах довіри, співробітництва та постійного діалогу. Сьогодні суспільство готове ініціювати на адресу керівництва країни пропозиції щодо створення універсальних заходів реагування на загрозу в інформаційній сфері. Інститути громадянського суспільства мають можливість розробити для влади практичні рекомендації, направлені на боротьбу з інформаційною злочинністю.

Участь громадян в політиці по забезпеченню інформаційної безпеки мусить здійснюватись за такими ж демократичними принципами політичної участі, як і в інших сферах за допомогою засобів формування на основі широких комунікаційних зв'язків доступу громадян до інформації про процеси прийняття політичних рішень. Це може дозволити політичній еліті, по-перше, захистити суспільство від бюрократії, а по-друге, суттєво розширити можливості громадян та членів громадянського суспільства ефективно впливати на органи державної влади.

Актуальною є проблема якісних змін в діяльності державних органів влади та управління, перетворення системи управління, яка повинна буде враховувати інтереси як влади, так і громадян, і яка повинна отримати основу в законодавчій базі, суспільній свідомості та політичній культурі. Таким чином, влада, яка постійно взаємодіє з громадянами, отримує унікальний шанс отримати довіру до своїх дій та підвищити

систему забезпечення інформаційної безпеки [5]. Визначальним факторами, які визначають таке співробітництво, може бути широке коло учасників: виробники комп'ютерних компонентів та програмного забезпечення; страхові компанії, які зацікавлені у зменшенні страхових випадків; інвестиційні фонди, які зацікавлені у стабільності своїх вкладів.

Отже, вищезгадані фактори сприятимуть оптимізації процесу прийняття регулятивних рішень на основі широких консультацій з зацікавленими сегментами приватного сектору, а також у розповсюдженні інформації про державну допомогу у сфері підвищення кваліфікації персоналу при залученні широкого кола експертно-аналітичного співтовариства.

Для вирішення проблем інформаційної безпеки держави необхідно брати до уваги досвід інших країн та створити систему суспільної взаємодії, що може якісно підвищити ефективність політики інформаційної безпеки. Таку соціальну взаємодію суспільства та держави можна окреслити наступним чином: організація спільних приватно-державних конференцій; проведення заходів із залученням ЗМІ; розробка програм по вихованню необхідного ставлення до важливої інформації державного значення у молоді, коли за підтримки суспільства будуть створені культурно-інформаційні центри, електронні бібліотеки; створення умов для формування свідомого ставлення населення до захисту інформації.

Особливу увагу необхідно також звернути на посилення комплексу заходів по зміцненню партнерських відносин науково-освітнього співтовариства та населення щодо реалізації стратегії інформаційного розвитку. Актуальною та необхідною є така форма взаємодії державних органів та структур громадянського суспільства як політичні мережі, які об'єднані спільним інтересом, взаємозалежністю та партнерством. Вони представляють собою таку структуру управління публічними справами, яка пов'язує державу та громадянське суспільство і складається з великої кількості державних, приватних та суспільних організацій [2]. За допомогою політичних мереж легше налагодити взаємодію держави та громадянського суспільства, так як в них використовуються механізми довіри. Фактично, політична мережа – це договірна структура, яка заснована на формальних та неформальних правилах комунікації, в якій діє особлива культура консенсусу.

З метою ефективного втілення в життя політики інформаційної безпеки держави необхідно є реалізація стратегій соціального «партнерства». Дані стратегії можуть класифікуватись як національні та регіональні, постійні та епізодичні, попереджальні та реактивні. При цьому, під попереджальними стратегіями розуміється система заходів, яка буде нейтралізувати загрозу або знижувати її негативний ефект ще до виникнення небезпечної ситуації чи в період латентного прояву небезпечних «симптомів». До реактивних стратегій віднесемо такі дії, до яких звертається суб'єкт безпеки в період виникнення небезпечної ситуації, після проявів «симптомів» її початку. Здійснення попереджальних стратегій може здійснюватись з різною метою, беручи до уваги специфіку об'єктів направленості, до яких входить профілактична діяльність в правовій, організаційно-технічній, економічній та суспільних сферах.

На наш погляд, особливо необхідним є формування інформаційної культури в суспільстві та чіткого визначення правового статусу усіх суб'єктів в системі інформаційних відносин. Також, раціонально було б виділити в окрему галузь права відносини, які виникають в інформаційній сфері.

З метою забезпечення інформаційної безпеки в Україні ключового значення набуває підготовка спеціалізованих кадрів, а також достатньої кількості підготовлених

спеціалістів серед громадян, які б займались розробкою нових технологій в галузі інформатизації суспільства.

Стратегія «суперництва», яка є доповненням до стратегії «партнерства», повинна критикувати та контролювати владу, змушуючи її працювати на користь країни. Різноманітні форми самоорганізації громадян закладають в собі величезні резерви соціального та економічного розвитку, стимулюючи владу до ефективної законодавчої роботи, в контексті нашого дослідження саме в інформаційній сфері. При цьому на суспільство покладається завдання давати політиці держави оцінку і вносити свої корективи, а також уважно відслідковувати та не допускати впливу деструктивних ідей на корекцію доктрини державної безпеки. Особливо відповідальними виступають ті суб'єкти, які будуть розробляти політику впливу на прийняття державних рішень. Також на наш погляд, актуальним постає питання створення системи ліцензування громадянського суспільства. Важливого значення набуває й організація просвітницької роботи з населенням, з метою розвитку інформаційно-правової культури громадян.

Серед ЗМІ особливу увагу необхідно звернути на телебачення, яке має найбільший вплив на свідомість громадян. У багатьох країнах Європи вже існує практика створення суспільно-правового телебачення. Це повинні бути серйозні актуальні канали, які будуть працювати не лише на великі корпорації, але й на громадян. Те ж саме можна сказати й про радіо, а саме, обов'язковим є створення некомерційних каналів, які б обслуговували громадянське суспільство та вели просвітницькі програми [3].

Важливого значення набуває розробка програми виховання потрібного ставлення до державно-важливої інформації серед молоді. З цією метою необхідно проводити спеціальні PR- проекти, які будуть направлені на підвищення громадянської відповідальності у використанні інформаційних ресурсів Інтернет та комп'ютерних баз даних. Важливим є також створення програми по інформатизації усієї системи освіти та підвищення кваліфікації кадрів.

Таким чином, вищезгадані стратегії «партнерства» та «суперництва» можуть відіграти важливу роль у формуванні політики інформаційної безпеки України. Розгляд пріоритетів розвитку інформаційних відносин через призму інтересів особистості, суспільства і держави концептуально визначило демократичний шлях інформаційного розвитку нашої країни.

Список використаної літератури

1. Галамба М. Інформаційна безпека України: поняття, сутність та загрози [Електронний ресурс] / М. Галамба, В. Петрик // Юридичний журнал – 2006 - №11 - Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2463>
2. Горбулін В. Стратегічні ризики — нова парадигма стратегії національної безпеки України / В. Горбулін, А. Качинський // Стратегічна панорама. — 2005.— № 2. - С. 18-25
3. Дзьобань О. Теоретичні основи національної безпеки України / О. Дзьобань, О.Соснін. – К. : Освіта України, 2008. – 384 с.
4. Інформаційні технології та тенденції розвитку міжнародної інформації // Вісник книжкової палати. - 2010. – №6 – С. 32.
5. Кормич Б. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : навч. посіб. / Б. Кормич. – К.: Кондор, 2008. – 384 с.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2013 р.

O. Vygovska

STRATEGY OF «CONTENTION» AND «PARTNERSHIP» AS A FACTOR OF INFORMATION SECURITIES POLICY OF UKRAINE

In the article was observed the status and the prospects of development of information security policy in Ukraine, were analyzed strategically prospects of Ukraine's informational security. Were presented the strategy of "contention" and "partnership" as a factor of information securities policy and were proposed the methods of their realization. Proceeding from the social main point of the information security, the information society has to resolve the next tasks, notably – rationalize the system of social values, the systems of information security and the system of civil control of government activities in information sphere. Today the information space becomes the sphere not only for partnership, but also for contention. The problems in the sphere of information relations, in formation of the informational resources and their application are going down because of political and economical confrontation of different countries. The overcoming the disorganization of Ukrainian system of information security could be possible for account of consolidation of all society structures and the developing of effective conception of the governance, which will be based on the principles of trust, partnership and constant dialog. The strategy of "contention" and "partnership" can play an important role in the formation of information security's policy of Ukraine. The consideration of the priorities of the information relation's development from the side of the individuality, the society and the country conceptually determined the democratically way of the information development of our country.

Key words: *information security, information securities policy, strategy of "contention" and "partnership".*

УДК 327(73:510)"20"

О.О. Головань

**ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ Б. ОБАМИ
ЩОДО КРАЇН АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ**

У статті здійснена спроба аналізу напрямків співробітництва США з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону як пріоритетного вектора зовнішньої політики адміністрації Б.Обами. На основі сучасної методології політичної науки висвітлюються фактори зближення у взаємовідносинах США з новим стратегічним партнером США – КНР. У статті розглядаються існуючі спільні інтереси США і країн АТР в галузі економіки, а також перераховуються конфліктогенні проблеми в механізмі взаємовідносин двосторонніх стосунків США – КНР. З урахуванням визначальних тенденцій економічного розвитку Азійсько-Тихоокеанського регіону прогнозується подальше поглиблення американо-китайського співробітництва як фактора впливу на механізм взаємовідносин США – АТР.

Ключові слова: *зовнішня політика США, Азійсько-тихоокеанський регіон, КНР, АСЕАН, Б. Обама, адміністрація Білого дому.*

На сьогодні Азійсько-тихоокеанський регіон займає особливо важливе місце в системі міжнародних відносин з точки зору миру і світової безпеки. Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР) – найбільший динамічно розвинутий регіон світу, в якому успішно реалізується нова модель економічної організації. Саме тут